

TARTU RAHU – LÕPUNI TÄITMATA LEPING VÕIDUPÜHA TÄHISTAMISEST NARVAS – EESTI, EUROOPA LIIDU JA NATO PIIRILINNAS AEG SAI TÄIS – KINDRAL ANDIS AMETI ÜLE KINDRALMAJORILE

Eessõna. Järgnev artikkel on kirjutatud peamiselt Tartu rahust (TR), sest kui nimetatud dokument aluseks võtta ning võrrelda seda Venemaa käitumisega pärast TR allakirjutamist, pole meie idanaaber eriti hoolinud selle täitmisest, sh ei Eesti okupeerimise perioodil ega samuti tänapäeval. See on mõneti võrreldav ka Venemaa agressiooniga Ukrainas – Venemaa, olles ise alustanud erioperatsiooni nime all sõda Ukrainas, eirates rahvusvahelise õiguse seisukohti (küüditades Ukraina lapsi Venemaale, pommitades tsiviilobjekte /energiaobjekte, haiglaid, koole, lasteaedu, elamuid, kirikuid jms/, hävitades rahumeelseid elanikke, sh lapsi ja naisi, vanureid) kipub nüüd, kus Ukraina on hõivanud osa Venemaa Kurski oblastist, ukrainlasi terroristidena käsitlema.

I. Tartu rahu meenutamine

Käesoleval, 2024. aastal täitus **104 aastat Tartu rahulepingu** sõlmimisest.¹

Tartu rahuleping on 2. veebruaril 1920 Eesti ja Nõukogude Venemaa vahel Tartus sõlmitud rahvusvaheline leping, millega lõpetati Vabadussõda, määrati Eesti idapiir ning Nõukogude Venemaa tunnustas Eesti Vabariigi iseseisvust. Tartu rahuleping on koostatud eesti ja vene keeles, registreeritud Rahvasteliidus ning avaldatud koos prantsus- ja ingliskeelse tõlkega Rahvasteliidu dokumentide kogumikus nr XI 1922. aastal. Leping ratifitseeriti Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee poolt 4. veebruaril ja Eesti Asutava Kogu poolt 13. veebruaril 1920. Ratifitseerimiskirjad vahetati Moskvas 30. märtsil 1920 ja sellest päevast hakkas leping kehtima.

Leping koosneb 20 artiklist ja sisaldab peale sõjaseisukorra lõpetamise ka Eesti riigi tunnustamise artikleid, mis käsitlevad piiri-, julgeoleku-, majandus-, sotsiaal- ja liikluspoliitikat.

Rahulepingule kirjutasid alla:

- Eesti Vabariigi Valitsuse esindajad: Asutava Kogu liikmed – Jaan Poska, Ants Piip, Mait Püüman, Julius Seljamaa ja Kindralstaabi kindralmajor Jaan Soots;
- Venemaa Sotsialistliku Föderatiivse Nõukogude Vabariigi esindajad: Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee liige – Adolf Joffe ja Venemaa SFNV Riigikontrolli Rahvakomissariaadi kolleegiumi liige – Issidor Gukovski. Tartus viibisid ka Soome, Ukraina, Valgevene ja Poola vaatlejad.

Lepingupooled kohustusid mitte lubama oma territooriumil asuda teisele lepinguosalisele vaenulikke sõjavägesid või teise lepinguosalise riigi valitsemisele pretendeerivad valitsusi (Eestis likvideeriti Loodearmee).

Nõukogude Venemaa ei täitnud rahulepingut täielikult: takistati eestlaste opteerumist, suur osa sõjategevuse ajal evakueeritud varadest, sealhulgas Voronežisse evakueeritud

¹ Järgneva Tartu rahulepingu teksti puhul on kasutatud allikat: [https://et.wikipedia.org/wiki/Tartu_rahul] 3.02.2024.

Tartu Ülikooli varad, jäid tagastamata, lubatud kontsessioonid (näiteks metsa osas) jäid paberile, segakomisjonid ei lahendanud ühtegi tüliküsimust.

Tartu rahuleping oli Eesti Vabariigile esimene rahvusvaheline leping, Nõukogude Venemaast sai esimene riik, mis tunnustas Eesti Vabariigi iseseisvust. Tartu rahuleping silus mõlemale riigile teed rahvusvahelisse poliitikasse. Kuna Ukraina oli Tartu rahulepingu sõlmimise ajal, enne Nõukogude Liidu moodustumist, formaalselt iseseisev sotsialistlik nõukogude vabariik, tuli ka temaga opteerumisküsimuste lahendamiseks sõlmida vastav leping.



Fotol hoone Vanemuise tänav 35, kus allkirjastati Tartu rahuleping.

[<https://et.wikipedia.org/wiki/Fail:Tartuasv2022-04img37Vanemuise35.jpg>] 3.02.2024.

* * *

Võrreldes vaid käsitletud sündmusi, on väga keeruline Venemaad usalduslikuks partneriks pidada. Näiteks,

- Tartu rahulepingust pole kinni peetud: Narva tagune ja Petserimaa ei ole enam Eesti koosseisus; ka uus piir on Venemaa poolt kinnitamata jms;
- Maagaasitorustike süsteem (nii Nord Stream 1 kui ka 2), kui jälgida protsesse alates torustike valmimisest, on Venemaa poolt selgelt poliitilise eesmärgiga rajatud;
- Jälgides Venemaa agressiooni Ukrainas, pole kahtlust, et Venemaad ei saa täna pidada Teise Maailmasõja võitjaks (soov Ukraina rahvast, kultuuri ja riiki hävitada; varasem Karjala ülevõtmine Soome rahvalt ja riigilt ning karjalaste ümberasumine Soome, Kuriili saarte äravõtmine Jaapanilt jms).

Kindlasti võib seda nimekirja pikendada, kuid see pole käesoleva artikli eesmärk. Ouline on vaid Venemaa (ja endise Nõukogude Liidu) käitumise mõnede momentide väljatoomine, mis Eestit (ka teisi Balti riike ja veelgi laiemalt) otseselt või kaudselt puudutavad.

* * *

Siin tahaks pöörduda eelmise, 2023. aasta ajakirja numbrites 1–2/2023 ilmunud artikli juurde,² kus allakirjutanu kirjutas diskussioonidest oma saksa sõprade-kolleegeidega aastaid tagasi Saksamaa (professor dr Peter Hoss'iga maagaasitorustik Nord Stream 1³ ja professor dr Manfred E. O. Hennies'iga Teise Maaailmasõja ja tänapäeva teemadel).

Arvestades seda, mis on toimunud pärast Venemaa poolset sõja alustamist Ukrainas, selle kulgu (tsiviilobjektide /elamute, koolide, lasteadeade, kirikute jt/, transpordisõlmede ja sildade ning energeetikaobjektide pommitamine-purustamine, metsikused elanike kallal, marodöörlus, mastaapsed vargused ja röövimised, ukraina laste varustamine-petmine ja Venemaale sundviimine ning palju muud, lisaks elanike elektri, vee ja gaasiga varustamine ning teraviljaga seotud käitumised, võib väita, et diskussioonides mõlema saksa kolleegiga oli allakirjutanul õigus. Paraku ei saa nendega aga diskussioone jätkata – nad on meie seast juba mitmed aastad tagasi lahkunud ...!

II. Võidupüha – oluline tähis Eesti riigile ja rahvale

Võidupüha on Eesti jaoks väga oluline riigipüha. Sellega tähistatakse Eesti võitu Võnnu lahingus Landesveeri üle 23. juunil 1919. 23. juunil 2024 toimus Narvas Võidupüha paraad.



Varahommikul kell 7.00 alustati pidupäeva lipuheiskamisega Narva linnuses, millele järgnes pargade asetamine Narva Garnisoni kalmistul ja võidutule ühendamine. Võidutuli ühendati Tori kirikus süüdatud mälestustulest ja 22. juuni õhtul Narva Peetri platsil süüdatud muinastulest. President Alar Karis andis kaitseliistlastele ja naiskodukaitsjatele üle võidutule, mille nad viisid edasi oma kodumaakondadesse.

Päeva tippsündmus, paraad Narva Peetri platsil, algas kell 11.00 Vabariigi Presidendi Alar Karise saabumisega, kuid üksused hakkasid rivistuma juba pool tundi varem. Kõne pidasid Kaitseliidu ülem kindralmajor Ilmar Tamm, President Alar Karis ja Kaitseliidu Peakaplan Peeter Paenurm.

² Mõnedest ühiskonna kriisidest Euroopas ja mujal: enne, nüüd ja tulevikus. *Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast* (Matti Raudjärv) / Über einige Gesellschaftskrisen in Europa und anderswo: vorher, jetzt und in der Zukunft. *Einführende Gedanken zur aktuellen Situation* (von Matti Raudjärv) / About certain social crises in Europe and elsewhere: earlier, now and in the future. *Introductory thoughts on the current situation* (by Matti Raudjärv), lk. 76–83.

³ Järgneva maagaasitorustiku Nord Stream 1 teksti puhul on kasutatud allikat: [https://et.wiki-pedia.org/wiki/Nord_Stream] 3.01.2024.



Foto 2: President Alar Karis ja Kaitseliidu ülem kindralmajor Ilmar Tamm tervitavad liitlasvägede võitlejaid. [https://s.err.ee/photo/crop/2024/06/23/2449190h2b1et27.jpg] 25.06.2024.

Fragmendid President Alar Karise kõnest Narvas:

„ ... Eelmisest korrast, mil Võidupüha paraad Narva jõudis, on möödas 28 aastat.

Selle aja jooksul on palju muutunud, ent mõned asjad meie ümber on jäänud samaks ja ei muutu. Juba toona püüdis Venemaa lõhkuda oma varju- ja hübriidsõjaga iseseisvuse taastanud riikide, ka Eesti sisemist stabiilsust ja arengut, nagu ta teeb seda nüüdki kogu Euroopas.

Aegumatu on ka Venemaa riigijuhtide tahe allutada oma naaberrahvaid vajadusel sõjalisel teel. Neist sõdadest kõige agressiivsem on käimas praegu Ukrainas, ukrainlaste riigi, vabaduse ja isetsustamise hävitamiseks. Venemaa ei saa seda sõda võita, ja ta ei võida seda sõda.



Foto 3: Kaitseliidu ülem Ilmar Tamm võidupühal: Narvast ei saa alguse mitte ainult vaba Eesti, vaid siit algab vaba Euroopa. [https://uudis.net/media/4/5/0/8659450_640x200.jpg] 24.06.2024.

Meil siin läänemailmas tuleb meeles pidada, et sõjadiktaatorid ei peatu, vaid tahavad muudkui edasi minna. Ja tuleb meeles pidada ka Lennart Meri hoiatust selsamal 1996. aastal. Ta nimelt ütles, et elus on valdkondi, kus kompromiss ei ole arukas kokkulepe, vaid taganemine, mis sunnib veelgi taganema. Ja olles korra taganenud, taganetakse kuristikuni, mis lahutab meid uuest globaalkatastroofist.

Need sõnad on täna sama sügavad ja päevakajalised, kui nad olid toona. ...”⁴



Foto 4: Vabariigi Presidendi kõne Võidupüha paraadil Narvas, 23. juunil 2024. [https://online.lee/wp-content/uploads/2024/06/53808866822_1d109d84e9_k-696x464.jpg] 23.06.2024.

Narvas rivistusid üles veidi enam kui 1000 kaitseliitlast, naiskodukaitsjat, kodutütart ja noorkotkast Kirde maakaitseringkonnast. Platsil sai marssimas ka näha Kirde maakaitseringkonna snaiprirühma ja võitlusgrupi võitlejaid. Liputoimkondadega osalesid paraadil kaitseliidu kool, küberkaitseüksus ja valveteenistus. Narvas marssisid ka Politsei- ja Piirivalveamet, Vanglateenistus ning Päästeamet ja Päästeliit. Paraadil olid ka üheksa NATO riigi, meie liitlaste (Ameerika Ühendriikide, Leedu, Läti, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Soome, Taani ja Ühendkuningriigi) esindused.

Marsiviise mängisid kolm orkestrit: Pärnumaa maleva orkester, Tallinna maleva ja Jõgeva maleva ühendorkester ning sõjamuuseumi sõjaväeorkester. Lisaks sai paraadil näha ka kaitseliidu Sakala maleva torupilliüksust.⁵

⁴ [<https://www.eesti.ca/voidupuha-paraad-narvas-fotod/article61078>] 24.06.2024.

⁵ Smirnov, I. (2024). Narvas oli laupäeva õhtul võidupüha paraadi peaproov. Põhjarannik, 22.06.2024 [<https://pohjarannik.postimees.ee/8046223/pildigalerii-narvas-oli-laupäeva-õhtul-voidupuha-paraadi-pea-proov>] 24.06.2024.



Foto 5: Kaitseliitlased ja naiskodukaitsjad tõrvikutega presidendilt süüdatud võidupüha tuld oma kodu-maa-konda viimas.
[<https://s.err.ee/photo/crop/2024/06/23/2448257he6f1t27.jpg>]
23.06.2024.



Foto 6: Eesti kaitseliitlased Võidupüha paraadil Narvas.
[<https://s.err.ee/photo/crop/2024/06/23/2448308h12c4t27.jpg>]
23.06.2024.



Foto 7: Võidupüha paraad Narvas: Kaitseliidu Sakala maleva torupilliüksus.
[<https://s.err.ee/photo/crop/2024/06/23/2448266h466bt27.jpg>]
23.06.2024.



Foto 8: Võidupüha paraad Narvas, marsivad Eesti kaitseliitlased.
Autor/allikas: Rene Kundla/ERR.
[<https://s.err.ee/photo/rop/2024/06/23/2449349hcc64t28.jpg>]
24.06.2024.



Foto 9: Võidupüha tähistamine Narvas, marsivad noorkotkad, meie kaitseliitlaste järelkasv.
Autor/allikas: Rene Kundla/ERR.
[<https://s.err.ee/photo/rop/2024/06/23/2449052hacdt27.jpg>]
24.06.2024.



Foto 10: Võidupüha tähistamine Narvas, marsivad kodutütred, järelkasv meie nais kaitseliitlastele. Autor/allikas: Aivar Oja.
[<https://s.err.ee/photo/rop/2024/06/23/2450342h14abt28.jpg>]
24.06.2024.



Foto 11: Liitlaste esindajad Narvas paraadil.
[<https://i.err.ee/resize?type=optimize&height=1780&url=https%3A%2F%2Fs.err.ee%2Fphoto%2Fcrop%2F2024%2F06%2F22%2F2447177h2cf1.jpg>]
23.06.2024.



Foto 12: Prantslaste esindus Võidupäeva paraadil Narvas.
[<https://s.err.ee/photo/crop/2024/06/23/2448143h71d9t27.jpg>]
23.06.2024.

Kinnitamaks president Alar Karis Võidupüha kõnes kõlanud sõnu, et Narva ei ole hall ala, vaid sinimustvalge, oli Narva tänavatele kogenenud Võidupüha paraadi tervitama arvukalt inimesi, kes lehvitasid sinimustvalgeid lippe ja hõikasid elagu hüüdeid.



Foto 11: Liitlaste esindajad Narvas paraadil.
[<https://i.err.ee/resize?type=optimize&height=1780&url=https%3A%2F%2Fs.err.ee%2Fphoto%2Fcrop%2F2024%2F06%2F22%2F2447177h2cf1.jpg>]
23.06.2024.



Foto 14: Narvalastele Võidupüha paraad meeldis – Eesti lippudega lehvitamas ja naeratas. Autor/allikas: Rene Kundla/ERR.
[<https://www.eesti.ca/pics/2024/06/61078001.jpg>]
24.06.2024.

Demonstreeriti nii Eesti kaitseväge kui ka liitlaste lahingutehnikat, mida pärast paraadi näidati ka Narva elanikele ja külalistele. Eesti ja liitlaste lennuvahendid tervitasid võidupühal ülendudega.



Foto 15: Liitlaste lennutehnika on valmis Võidupüha paraadi Narvas ülendnuga tervitama.
[https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/gallery-pictures/euro_fighter.jpg]
24.06.2024.



Foto 16: Britid oma lahingumasina juures, ootamaks paraadi lõppu, et oma rasketehnikat narvalastele demonstreerida. Autor/allikas: Sergei Stepanov/ERR.
[<https://s.err.ee/photo/crop/2024/06/23/2448122h0bfet27.jpg>] 23.06.2024.

Palju inimesi kogunes pärast paraadi ka Peetri platsile ja Puškini tänava alleele nii Eesti kui liitlaste sõjatehnikat uudistama.⁶



Foto 17: Narvalased pärast paraadi käsirelvadega tutvumas.
[https://uueduudised.ee/wpcontent/uploads/2024/06/IMG_230624_0079-636x358.jpg]
24.06.2024.



Foto 18: Narvalased brittide rasketehnikat uudistamas.
[https://uueduudised.ee/wp-content/uploads/2024/06/IMG_230624_0078-636x358.jpg]
24.06.2024.



Foto 19: Narvalased Ameerika Ühendriikide lahingumasina ümber.
[https://uueduudised.ee/wpcontent/uploads/2024/06/IMG_230624_0085-636x358.jpg]
24.06.2024.

⁶ [<https://pohjarannik.postimees.ee/8046438/video-ja-pildigalerii-narva-tanavatel-tervitati-voidu-puha-paraadi-rohkete-elaguhuuetega>] 23.06.2024.



Foto 20: Narvalased brittide lahingutehnika peal ja ümber.

[https://uueduudised.ee/wp-content/uploads/2024/06/IMG_230624_0083-636x358.jpg]
24.06.2024.

Kaitseliidu Viru maleva pealik Jaanus Ainsalu ütles paraadi järel, et tal on võimas tunne. „Sõjamehetööl tuleb ka paraadi ja pidu pidada. See, mida me täna Narvas näitasime, oli hea üritus – meie mehed, naised ja noored said paraadiga kenasti hakkama.“ Sellel, et Võidupüha paraad sel aastal Narvas toimus, väga märkimisväärne tähendus: „Anda sõnum Vene föderatsioonile, et meiega ei jamata. Me oleme valmis,“ ütles ta.⁷



Foto 21: Võidupüha paraad Narvas on lõppenud ja presidendipaar lahkumas. Autor/allikas: Rene Kundla/ERR.

[<https://s.err.ee/photo/crop/2024/06/23/2449730h3b56t27.jpg>] 24.06.2024.

* * *

⁷ Gamzejev, E. (2024). Narva tänavatel tervitati Võidupüha paraadi rohkete elagu hüüetega. Põhjarannik, 23.06.2024. [<https://pohjarannik.postimees.ee/8046223/pildigalerii-narvas-oli-laupaeva-ohutul-voidupuha-paraadi-peaproov>] 24.06.2024.



Foto 22: Luuredirizaabel. Piiriületamisel on pikad järjekorrad.

[<https://images.delfi.ee/media-api-image-cropper/v1/f045dd5d-4826-489e-82b9-b6df910c683e.jpg?w=1200&h=800&fx=0.507122&fy=0.471015>] 25.06.2024.

Neljapäeval (20.06) ja reedel (21.06) ootasid Narvas Peetri platsil järjekorras piiriületust tuhanded Venemaale siirduda soovinud inimesed. Kõige rohkem, hinnanguliselt tuhat inimest seisis mitmesaja meetri pikkuses järjekorras reede hommikul enne kella seitset, vahetult enne piiripunkti taasavamist. Seejärel hakkas järjekord lühenema. Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) sulges ajutiselt piiripunkti neljapäeva õhtul inimeste tervise ja turvalisuse hoidmiseks.⁸

Võidupüha tähistamise, sh lipuheiskamise ajal lennutasid Vene võimud teisel pool Narva jõge taas luuredirizaablit.⁹

* * *



Foto 23: Ka teenistuskorrad osalesid Võidupüha paraadil Narvas. Pärast paraadi toimus koertele Narva jões nn preemiaujutamine palavuse peletamiseks. Fotol vasakul on eesti Narva Hermannlinna linnus. Linnuste vahel paistab piirisild üle Narva jõe, mille kaudu toimub liiklus Eesti ja Venemaa vahel. Autor/allikas: Rene Kundla/ERR.

[<https://s.err.ee/photo/crop/2024/06/23/2449787h1471t27.jpg>] 24.06.2024.

⁸ Gamzejev, E., Smirnov, I. (2024). Venemaa korraldas võidupüha paraadi eel Narvas piiriületajate ummiku. Põhjarannik, 22.06.2024.

⁹ [<https://www.delfi.ee/artikkel/120302641/fotod-ja-blogi-est-est-surmani-voidupuhaparaad-toi-est-est-kaitsjad-narva-venemaa-lennutas-joe-taga-dirizaablil>] 23.06.2024.

* * *

Moskvas kestis võidupüha paraadi sõjatehnikat hõlmav osa kokku vähem kui viis minutit, mille jooksul sõitis üle Punase väljaku 51 masinat – 80 vähem kui mullu. Vähem sõidureid. Vähem sõjamasinaid. Vaid üks (!) tank. Ja ei ühtegi plahvatust.

Tänavune võidupüha paraad Moskvas oli oodatust veelgi tagasihoidlikum. Erilisi emotsioone ei pakkunud ka Vladimir Putini kõne, mis osutus agressiivseks, ent ettearvata-vaks. Moskva võidupüha paraad (9. mai) on olnud läbi aastate see koht, kus Venemaal avaneb võimalus näidata ülejäänud maailmale oma sõjalist jõudu.

Kui juba eelmisel aastal oli üritus Ukrainas toimuva sõja tõttu varasematest tunduvalt tagasihoidlikum, siis tänava osutus paraad veelgi mannetumaks.¹⁰



Foto 24: Vaid üks tank! Moskva võidupüha paraad osutus tänavu äärmiselt mannetuks. Foto: kol-laaž (2 x EPA/Scanpix, AP/Scanpix). [<https://www.ohtuleht.ee/1084916/vaiduks-tank-moskva-voidupuha-paraad-osutus-tanavu-aarmiselt-mannetuks>] 23.06.2024.



Foto 25: Liitlasvägede lahingutehnika on kohal. [https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/sisulehed/kaitsevoime_areng/20170327132913-a6eae70-me_crop.jpg] 24.06.2024.

Euroopa julgeolekukeskkond on alates konflikti puhkemisest Ukrainas märgatavalt muutunud. Julgeoleku kindlustamiseks ning heidutuse ja kollektiivkaitse tugevdamiseks on NATO koos liitlastega suurendanud Läänemere regioonis oma kohalolu. Pikaajase ja viljaka sõjalise koostöö tulemusel soovisid Eestisse oma üksused lähendada juhttriina Ühendkuningriiki ja panustajariikidena Prantsusmaa, Taani ning Island.

Eestisse paigutatud lahingugrupi eesmärgiks on demonstreerida solidaarsust, tugevdada Eesti iseseisvat kaitsevõimet ning seeläbi heidutada Venemaad ja hoida rahu; teisalt on

¹⁰ Kartau, Aare. 9. mai 2023. Ohtuleht.ee. [<https://www.ohtuleht.ee/1084916/vaid-uks-tank-moskva-voidupuha-paraad-osutus-tanavu-aarmiselt-mannetuks>] 23.06.2024.

lahingugrupp vajadusel valmis koos Eesti Kaitsevägega seisma vastu Venemaa agressioonile, et võita aega liitlasvägede saabumiseni.¹¹

* * *



Foto 26: Noored narvalased olid pärast paraadi põnevil pronksist eesti male-kuulsuse, rahvusvahelise suurmeistri¹² (1950) Paul Kerese (7. jaanuar 1916 Narva – 5. juuni 1975 Helsingi) malepartii juures Puškini al-leel. [https://uueduudised.ee/wp-content/uploads/2024/06/IMG_230624 MG 230624 0076-636x358.jpg] 24.06.2024.

* * *

Kommentaatorid (Andres Kuusk ja kolonel Eero Rebo) Narvas, Võidupüha paraadi ETV ülekande lõpus: järgmisel, 2025. aastal, toimub Võidupüha paraad Pärnus.

* * *

III. Uus Kaitseväge juhataja annab kindlasti oma panuse NATO arendamisse ja rahu tagamisse

Kaitseväge juhataja kindral Martin Herem andis 28.06.2024 Tallinnas Kaitseväge peastaabis toimuvale tseremooniale ameti üle kindralmajor Andrus Merilole.

Tseremooniale tänas riigikogu esimees Lauri Hussar (Eesti 200) kaitseväge senist juhatajat kindral Heremit panuse eest kaitseväge ja kogu Eesti julgeoleku tugevdamisel ning soovis edu uuele kaitseväge juhatajale kindralmajor Andrus Merilole.

¹¹ [https://www.kaitseministeerium.ee/et/liitlasvaed-eesis] 24.06.2024.

¹² Suurmeister Paul Keres oleks ilmselt kõigi maailmameistrite seas parim olnud, kuid paraku temast vähe sõltunud asjaoludest oli ta igavene teine.

Rahvusvaheline Maleföderatsioon FIDE kuulutas 2016. aasta Paul Kerese aastaks. (Tomingas. I. (2016). Paul Keres. TUNA 1 / 2016). [https://tuna.ra.ee/paul-keres/] 27.06.2024.

Paul Keres oli 1930. – 1960. aastail peamisi maailmameistriitli pretendent. [https://arhiiv.err.ee/video/vaata/ainult-teine-paul-keres] 27.06.2024.

Tema viimseks puhkepaigaks sai Tallinna Metsakalmistu. 2000. aastal valiti Paul Keres Eesti 20. sajandi saja suurkuju hulka. [https://www.nommemuuseum.ee/artikkel/paul-keres-male-suurmeister/] 27.06.2024.

Paul Kerese 105. juubeliaasta ja XXX kiirmaleturniiri „Meenutades Paul Kerest“ (2001) puhul valmistatud hõbedane meenemünt, diameeter 35 mm. [https://eestikalev.ee/toode/meenemunt-paul-keres-105/] 27.06.2024.

„Kindral Heremi juhtimise all on kaitseväge muutunud tugevamaks ja paindlikumaks. Tema pühendumine rahvusvahelisele koostööle on taganud, et Eesti on liitlastele usaldusväärne ning kindel partner,“ ütles riigikogu esimees Hussar rivistusel peetud kõnes.¹³



Foto 27: Martin Heremilt võttis kaitseväge juhataja ameti üle Andrus Merilo. [https://www.err.ee/1609383539/ree-del-vahetusid-eesti-kaitsevae-juhataja-ja-merevae-ulem#lg=1&slide=15] 29.06.2024.



Foto 28: Martin Heremilt võttis kaitseväge juhataja ameti üle Andrus Merilo. Foto: Ken Mürk/ERR. [https://i.err.ee/resize?type=optimize&height=1780&url=https%3A%2F%2Fs.err.ee%2Fphoto%2Fcrop%2F2024%2F06%2F28%2F2455514h95c1.jpg] 29.06.2024.

¹³ Martin Herem andis kaitseväge juhataja ameti üle Andrus Merilole. Postimees, 29.06.2024. [https://www.postimees.ee/8049771/martin-herem-andis-kaitsevae-juhataja-ameti-ule-andrus-merilole] 29.06.2024.



Foto 29: Martin Herem andis kaitseväge juhataja ametirelva-mööga üle Andrus Merilole. Nende vahel on tunnistajaks Riigikogu esimees Lauri Hussar. [<https://www.err.ee/1609383539/reedel-vahetusid-est-est-kaitsevae-juhataja-ja-merevae-ulem#lg=1&slide=42>] 29.06.2024.



Foto 30: Kaitseväge juhataja Martin Herem teatas, et lahkub ametist. FOTO: Tiit Blaat / Delfi Meedia. [<https://tv3cdn.ee/tv3/thumbnailails/1800x1096xwebp/2024/01/5c86992b-df1c-4342-bdb-f-1825a2d207eb.jpg>] 29.06.2024.

Alates 2018. aastast Eesti kaitseväge juhatanud kindral Martin Herem teatas jaanuaris 2024, et soovib ametist lahkuda. Ta teavitas oma otsusest nii kaitseminister Hanno Pevkurit, peaminister Kaja Kallast kui ka president Alar Karist. Herem ütles, et tema otsus on kaalutud ja lähtub ajastuses sellest, mis on parim Eesti sõjalise kaitse vaatest.

„Tänaohu hinnangud annavad alust arvata, et Eesti-vastast agressiooni ei toimu järgmise aasta või kahe jooksul, mis on minu Vabariigi Valitsuse poolt pikendatud ametiaeg.

Seepärast on täna sobiv aeg vahetada juhti, kes saaks kaitseväge ohu ilmnemiseks ise ette valmistada,” kommenteeris Herem.

Martin Herem oli alates 2012. aastast oli Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste ülema ase-täitja ning alates 2013. aastast õppeasutuste ülem. 2016. aasta juulis asus ta juhtima Kaitseväge peastaapi.

2018. aasta 10. jaanuaril esitas kaitseminister Jüri Luik valitsusele Heremi kandidatuuri Kaitseväge juhataja ametikohale, mille valitsus 11. jaanuaril heaks kiitis. Herem on ühtlasi esimene Kaitseväge juhataja, kes ei ole teeninud ühegi välisriigi relvajõududes.¹⁴

* * *

Uue Kaitseväge juhataja juhtimisel peab Eesti ka edaspidi oma panuse NATO arendamisse ja rahu tagamisse andma. Esmaseks eesmärgiks on heidutamine.

Aprill – juuli 2024,

Tallinnas, Pirita-Kose kodukontoris

Peatoimetaja Matti Raudjärv

¹⁴ Mis juhtus? Kaitseväge juhataja kindral Martin Herem astub tagasi. BNS, 16.02.2023. [<https://www.tv3.ee/3-portaal/paevakaja/mis-juhtus-kaitsevage-juhataja-kindral-martin-herem-astub-tagasi/>] 29.06.2024.